

Auhlnator
270373

855.

II

Neumann, Selma

1. deto. 1932 Lummustatud
kese aukuuna 2002.10.15.
Autor: stud. jur. Selma Neumann
A. A.
A. A. - seors.

#855.

E. V.
TARTU ÜLIKOOLI
ÜIGUSTEADUSKONN

1. nov. 1932

284.

TARTU

ABIKAASADE VARAVAHEKOR -
DADE ARENGU ALGJÕONED EES -
TIS .

" HUMORIS CAUSAE " .

Tartu, 1932.

A. A.

4520

D/371320

K a s y t a t u d k i r j a n d u s e
l o e t e l u .

- 1.- BUNGE, Geschichte des Liv- Est- und Curländischen
Privatrechts.
- 2.- ERDMANN, Carl, Das Güterrecht der Ehegatten nach dem
Provincialrecht Liv-, Est- und Curlands. Dor-
pat, 1872.
- 3M- ERDMANN, C.- System des Privatrechts der Ostseepro-
vinzen Liv-, Est- und Curlands. Riga, 1889.
- 4.- NEVZOROV, - Die Rechte der baltischen Frau. Riga, **1893**.
- 5.- REITERN, - Sbornik usakonenij o krestjanah pribal-
tiskih gubernij. Peterburg, 1898. I, II, III jagu.
- 6.- Liv, Est- und Curländisches Privatrecht, Petersburg 1864.
- 7.- Perekonnaõiguse eelnõu 1926.
- 8.- Väljavõte Eesti Üleriikliku Naiskongressi poolt vastu
võetud resolutsioonidest 2 nov. **1930**.
- 9.- Naiste Hää1, nr. 2ja 3 1929, ning nr. II 1932.

- 10.- Rootsi abieluseadus .II.VI. 1920.
- 11.- Soome abieluseadus 13.VI. 1929.
- 12.- Gesetzentwurf eines bürgerlichen Gesetzbuches für
Ungarn. Budapest, 1914.
- 13.- Francesco Cosentini, - Le droit de famille.
Paris, 1929.
- 14.- Verhandlungen des sechsunddreissigsten Deutschen
Juristentages . Berlin - Leipzig 1930.
- 15.- Rechtsvergleichendes Handwörterbuch für das Zivil
und Handelsrecht des In und Auslandes,
Berlin, 1929 - 1932.

T a r v i t a t u d l ü h e n d i d.

- B - Bunge, Geschichte.....
- EGR - Erdmann, Das Güterrecht.....
- ES B Erdmann, System...
- LT\$ - Liivi talurahva seadus
- ETS - Eesti talurahva seadus.
- BES - Balti eraseaduse III köide.

Maaõigus.

Eestimaa linnaõigus.

Liivimaa linnaõigus.

Liivimaa vaimulikkond ja Narva linn.

B.- Abikaasade varavahekorrad abielu lõppemisel.

I. Abielu lõpetamiselkohtu teel

a) maksvusetuks tunnistamine.

b) lahutus.

2. Abielu lõppemisel surma läbi.

Liivi ja Eesti maaõigus.

Liivimaa linnaõigus,

Eestimaa linnaõigus.

Liivi ja Eestimaa vaimulikkond ja Narva l.

III OSA. ÕIGUSPOLIITILINE OSA.

Eesti uus perekonnaseaduse eelnõu ja selle
ümber tekkinud mõtteavaldusi.

Lõppsõna.

S I S S E J U H A R U S .

Käsitleva tööga autor tahab anda teatud ülevaate abikaasade varandusliste vahetõrgete arengust Eestis.

Kuna materjali jagamine üksikutesse ajajärkudesse kipuks olema vägivaldne, pealegi kasutada olev materjal kõikide ajajärgude kohta mitte küllalt ühtlane, siis on läbi viidud üldine jaotus kolme suuremasse gruppi. See oleks: 1) õigus, nagu ta maksis Balti ^{Ma}raõiguse kodifitseerimiseni 1864, 2) BES III köide, ja 3) õiguspoliitiline osa, mis tahab näidata õiguse liikumise suunda

Pearõhk on pandud teisele osale. Esiteks seepärast, et oleviku õigus püüab üles endiste õiguste arenemisniidid, teiseks, et tema kui praegu maksev õigus omab olulisema tähenduse, ja lõpuks sellepärast, et tuleviku õiguski saab välja areneda ikkagi vaid endistest alustest

Teatavaid raskusi sünnitab aine käsitlemisel terminoloogia. Juba muukeelne terminoloogia sageli kannatab ühe mõiste ülekoormatuse all mitmes tähenduses. Seda

Seda raskem on leida sobivaid termineid siin, kuna eestikeelne terminoloogia alles võrdlemisi arenemata.

Tarvitatud nimetused sageli ei sobi, ei kata mõisteid. Nii näiteks sääl, kus on jutt lastega lehest, on selle all sageli mõeldud ka lasteta lesk, kuna puuduvad vastavad terminid "beerbte" ja "unbeerbte" "Witwe".

Lõpuks, mis puutub töö" välisesse külge, siis puht kirjatehnilistel põhjustel äärmärkused ei leidu mitte iga vastava lehekülje all, vaid kokkukuhjatuina töö lõpul.

Autor.

I O S A.

Õ I G U S E K U J U N E M I N E V A R A -
J A S E M A S T A J A S T B A L T I E R A -
Õ I G U S E K O D I F I T S E E R I M I S E -
N I I 8 6 4 .

S i s s e j u h a t a v a i d m ä r k u s i .

Varajasemad allikad abikaasade varavahekordi abielu kestel peaaegu ei puuduta. Esiteks on need vahekorrad primitiivse seadusandluse tarvis liiga õrnad, ja teiseks tolleaegne elu ei vajagi neid. Vanemaist ajast leiame seega vaid üksikuid norme, ning needki on sattunud sinna nagu juhuslikult, laialipillutuina. See laialipillatavus kestab. Nii leiame isegi veel Liivimaa 1819aasta talurahva seaduses abikaasade varavahekordi reguleerivaid norme segipaisatuna eestkostmise, leitud asjade, pandi ja parandusõiguse normidega. (I).

Olemasolev normatsioon on puudulik, nii et sageli

tuleb otsida selgust teatud küsimuse kohta vaid siit-sääit tehtud järelduste kaudu.

Mis puutub Eestimaa õigusesse, siis see kuni XVI sajandini kujutab enesest õieti Saksa õigusajaloo haru (2), kuna saksa kolonistid, tulles meie maale, tõid enesega kaasa ka omamaa õiguse, rakendades seda kohalistele oludele, eriti linnades (3).

Seejuures meie ei saa kõneleda ühtlasest Eestimaa õigusest kui niisugusest. On seletatav meie maa poliitilise killustetoleku, siin valitsevate rahvaste rohkuse ja üldise kodifitseeritud õiguse puudumisega, et meie maad, kuigi väikest territooriumi, ei kata sulav, ühtlane õigus, vaid et siin valitseb mitu ristlevat süsteemi. Meid huvitavaid süsteeme on viis:

1)- Liivi maaõigus, põhjenev 1599 aasta Hilcheni maaõiguse projektile (4),

2)- Eesti maaõigus (5),

3)- Riia linnaõigus (6),

4)- Tallinna linnaõigus, põhjenev 1248 aasta Lübecki õigusele, mille uus redaktsioon on pärit aastast 1586 (7),

5)- Liivi ja Eesti maavaimulikkond, 1675 a. I.nov, Priesterprivilegiumi alusel.

Neile lisaks oleks kuues, s.o. Kuuramaa kohta maksev

süsteem, mis meid aga siinkohal ei huvita.

Ometi, kuigi süsteeme on mitu, nendes väga olulisi lan-
minekuid ei ole, ning nii võime ikkagi kõneleda ühest õi-
gusest (8), ja käsitada seda teoreetiliselt ühiselt (9).

Nagu öeldud, varemad seadusandlused jätavad abikaasade
de varavahekorrad puutumata. Nii vanem linnaõigus ei kõne-
le sõnagi varaõigusest (10). Alles järgmine, pärit arvata-
vasti (11) aastast 1279, sisaldab juba üksikasjalisema ar-
tikli varanduse saatuse kohta sel puhul kui jäävad järele
lesk, lapsed ja teised sugulased.

Asudes ajaloolisele varavahekordade arenemise vaat-
lemisele kasutame selleks ära Bunge poolt püstitatud jaot-
luse õiguse arenamisesuhtes 1) piiskopi ja ordu ajal, 2) al-
laheitmiseni Venemaale, ja 3) Vene ajal. (12).

Enne aga puudutame veel lühidalt abikaasade varandu-
se koosseisu osasid ning nende tekkimisviise.

A b i k a a s a s a d e v a r a n d u s e k o o s s e i s u e l e m e n t e .

Varajasemaks normeeritavaks varandusliseks instituu-
diks on k a a s a v a r a ehk l u n a v a r a (Mitgabe)
(13). See on varandus, mida antakse abielluvale naisele pe-
rekondliku kooselamise kergendamiseks. Alul koosnes see ra-

hast, hiljem ka kinnisvarast (I4). Kaasavara esialgne mõte on õieti naise varandusliku seisukorra kindlustamine, kohustades meest vastuannetusele, ning kustudes vaid lapse sündimisega, mil puhul nainsele tekib uus varanduslik ne kindlustus seeläbi, et kogu mehe varandus läheb temale eluaegseks kasutamiseks (zur Leibzucht).

Ajajooksul kaasavara toomine abiellu muutub obligatoorseks. Hilisem õigus kohustab isa tütrele andma veel mitmesuguseid majasiseseadeid, riideid, pesu, vastavaid "väimete" mõistele, korraldama seisusekohased pulmad, ja peale selle veel kaasavara (Mitgabe) või (Braurschatz) - - pruutvara, samuti seisusekohane. Selle kohustuse täitmine isa surma puhul läheb üle tema poegadele, s.o. pruudi vandadele. (I5).

Kaasavara suuruse määramine sündis kihlamisel. seisis kaasavara rahas, siis selle tasumine järgnes kohe kas terves ulatuses või osade kaupa. Tulevikus üleantavat kaasavara sageli kindlustati pandiga. Kuna valitses vaade, et naine seisab varanduslistes küsimustes täielikult mehe eestkostmise all, siis ka kaasavara makseti välja mehele.

Ometi linnades kaasavara omab väiksema tähenduse kui kui maal. Seletatav on see valitseva pärimisõiguse alusel.

Kuna maaõiguse järele tütreid pärisid vaid vallasvara, või nagu ütleb Erdmann, "Gegenstände von geringerem Werth" (16), siis linnades tütarde pärimisõigus ei erine poegade omast kinnis ja vallasvara suhtes (17). Kuna juba puht elukutse- listel alustel maaõigusele alluvate isikute varandus koos- nes enam kinnis-, linnaelanikkudel aga vallasvarast, siis õigluse mõttes oli ka arusaadav miks maaõigus pani suure - mat rõhku tütrele kaasavara andmisele kui seda tegi linna- õigus.

Ajajooksul kaasavara andmise sunduslikkus nõrgeneb (18), ja XVI ning XVII sajandil hoiab alal sunduslikkuse il- me lähemate meessugulaste suhtes veel vaid väimete andmi- ne.(19).

(Erdmann toonitab vahet Rooma "dos'i" ja meie kaasava- ra vahel(20), kusjuures ta leiab, et meie kaasavara ei ole muud kui instituut tütre puuduva pärandusõiguse asendami - seks. Kuna Rooma dos läheb otsekohe mehe omanduseks, siis meie kaasavara suhtes mees omandusõigust ei saa. Või, kuna vanem balti kaasavara on pärandusõigust asendav annetus tütrele (või õele) isalt (või vennalt), siis hilisem kaasa- vara, s.o. rooma dos, moodustab annetuse mehele, abielulis- te kohustuste kergendamiseks.(21).)

Nimetatud muutuse põhjuseks oli, nagu juba tähendatud, rippuvuses pärandusõigusliste normide muutumisega. Nii tütre õigus väimetele, või kui ta jääb vallaliseks, tema õigus "Leibzucht'ile" Iõsajandil Eestimaal, ja varsti pärast seda ka Liivimaal, läheb üle pärandusõiguseks, mille suurus vastab poolele poja osale, ning mis makseti välja harilikult rahas (22). Eestimaal siiski vennad pidid peale nimetatut veel korraldama pulmad ja andma väimed. (23).

Vastutasuks kaasavarale mees omalt poolt kohustub andma vastukingi - n.n. "Morgengabe" või "Widerlage", mille suurus võrdub kahekordsele kaasavarale (24). Vastukingi sihiks ei ole mitte niipalju võita kooselamise esimesed majanduslised raskused, kui kindlustada naise tulevikku mehe surma puhul. (25). Vastukingi määramine seati otsekohesesse rippuvusesse kaasavara andmisega, või isegi lubamisega, kuid üle läks ta alles lesele, nii et abielu kestel ei olnud naisel temale mingisuguseid otsekoheseid õigusi. (26). Kui ei olnud otsekohest vastukingi määramist, siis vähemalt oletatakse selle olemasolu, ning lasteta (27) lesele makstakse niisugune välja kui ta suudab tõendada, et ta tõi abiellu kaasavara, (28). Oli abielu lastega (beerb), siis kustub vastukink, kusjuures lese elu kindlustab sel korral juba ühine

järele jäänud varandus. Mil viisil see sünnib, sellest hiljem.

Tähendatud vastukink omab aga veel teise tähenduse. Kuna eelpool mainitud vastukink oli kohustuslik vastutasu kaasavarale, mille suurus määrati kindlaks juba kaasavara lubamisel, siis selle kõrval tekib eriline "donatio virginis causa," mis antakse üle naisele kui "praetium sanguinis et pudicitiae, in remunerationem zonae solutae virginis" järgmisel hommikul pärast pulmi, vabatahtliku kingitusena (29).

Kaasavara sunniiseloomu kadumisega kaob ka sunduslik vastukink (30), jäädes püsima uuemaaja seadustikus vaid üksikuis pärandusõiguse artiklis ja Riia linnaõiguses. (31).

Kõnelesime väimetest ja kaasavarast, mis vana maaõiguse järele moodustas kaasasaadu või kaasatoodu (das Mitgegebene) mõiste. (32). Ajaga aga naisel võimaldub soetada enesele ka kinnisvara, ning XVII sajandi lõpul läbib vaade, et kaasatoodu mõiste ei kata enam väimeid ja kaasavara (33), nagu see oli vanema maaõiguse järele (34).

Kuna kaasavara all tuleb mõista vaid seda osa naise varandusest, mis selleks eriliselt nimetatud, väimete alla aga vaid naise isiklikku "varustust", mis on mõeldud, met nei naine (35), kuhu kuulub vaid naise kutsele vajalikud asjad

nagu riided, ehted, mööbel, majapidamise asjad (36), siis on mõeldav, et naine võib omada veel niisugust varandust, mis ei kuulu kummagi eelpool loetletud jaotuse alla.

A b i e l l u t o o d u all mõistame kõigi naise varandusosade kogusummat, välja arvatud see osa, mis seaduse või lepingu alusel erivaranduseks (Sondergut) tunnistatud (37), või nagu ütleb Balti Eraseaduse III köide, art. II ja 14, seda osa naise varandusest, mille viimane abielu sõlmimisega mehe valitsusesse (Verwaltung) toob. Et aga nimetada osa varandusest erivaranduseks, tulab seda seaduse või leppe alusel eriliselt fikseerida.

Tehakse vahet veel abiellutoodu vahel laiemas ja kitsamas mõttes, kusjuures abiellutoodu (Eilaten) all laiemas mõttes mõistetakse ka seda varandust, mis abielu kestel liisandub eelmisele, s.o. kaasatoodule kitsamas mõttes (38). Nimetame seda hiljem omandatud s o e t i s e k s. Soetis läheb mehe valitsusesse, sest tuges mehe eestkoste süsteemile ei oleks mehe valitsusest eraldatud vara mitte enam abikaasade ühisvara, vaid naise erivarandus (39).

Et saada selge mõiste naise erivarandusest, peaksime õieti lähemalt selgitama mehe eestkosteprintsiipi (Vormundschaft). Kuna sellest aga edespäi niikuinii kõneleda tuleb, siis asume kohe naise erivaranduse defineerimisele, tähenda-

des, et naise ERIVARANDUSE (Sondergut) all mõistame seda osa tema varandusest, mis, vastandina muule varandusele, ei lähe mehe valitsemise alla.

Võib tekkida ka mehe erivaranduse mõiste, kuid seda vaid siis, kus hariliku korra järel naise ja mehe vara randus sulavad ühiseks, mõlemile kuuluvaks massiks. (40). Kuna see aga meile praegusel korral võõram, siis meid huvitab esmajoones naise erivarandus.

Naise erivaranduse tekkimisviise on kaks: See võib tekkida kas a) erilise väljenduse kaudu, või b) vaikivalt.

Väljendatud (ausdrücklich) erivaranduse konstrueerimine sünnib ühe- või kahekülgselt.

Ühekülgsel konstruktsiooniga on tegemist siis, kus naine, olles teguvõimeline oma varanduse suhtes, juba enne abielu sõlmimist määrab teatud osa omast varandusest mehe eestkostmisele mitte alluvaks.

Kahepoolne akt, s.o. erivaranduse konstrueerimine leppe teel nõuab selleks, et ta oleks maksav ka kolmandate isikute suhtes, seaduspärast, kohtulikku publikatsioonini (41).

On tegemist erivarandusega ka siis, kui naine saab

midagi kolmandatelt isikutelt tingimusega, et see läheks naise valitsuse alla (42). See, Erdmanni arvamise järele ei vaja eripublikatsiooni.

Vaikivatest erivarandusloomise viisidest tuleks nimetada juhust, kui naine E) mehe teadmisel ja nõusolekul aetavast iseseisvast ettevõttest, või muidu virkuse ja tööga midagi iseseisvalt ("auf eigene Rechnung") teenib (43)

2) naisele antud tasku ehk nõelaraha, milles ei tule näha donatio sub modo't (44), ning sial kuulub ka uus vastukink

3) see, mida naine hoiab kokku oma erivaranduse juurekavust ehk viljast (45), ja 4) pulmakingitused, niipalju kui nad eriliselt määratud naisele (46). Tähtis on siin annetaja tahe.

Eriarandus lõpeb harilikult naise soovil, väljaarvatudsaäl, kus erivaranduse määramisest võtsid osa kolmandad isikud. Eriaranduse lõpetamisel ei tohi lasta kannatada kolmandaid, asjast huvitatud isikuid, nagu võlausaldajaid jne. (47).

Niihästi maa kui linnaõiguse järele abikaasade vara õigus baseerub mehe eestkoste printsiibile! Selle põhjal naine, seistes mehe eestkoste all on tahtevabaduselt piiratud, ning kõigis küsimusis mehe nõusolekust olenev. Kogu

tema varandus, toodudväljavõtetega, langeb mehe käsutusesse (48). Soetis ja kaasatodu ühenduses mehe varandusega moodustavad uue massi, mille sissetulekutest mehel on kasutamisõigus (Niessbrauch) (49).

Siiski teatud kitsendused olid mehele tehtud. Nii kinnisvarade võõrandamisel, nagu tõendavad dokumendid aastatest 1342-1561 (50), ta vajab naise nõusolekut. Samuti võlakohustuste, testamendi tegemise ja laste eraldamise (Absonderung'i) puhul (51).

Lübecki linnaõiguse järele samuti mees, kellele kuuatub ühise varanduse valitsemine, peab naise poolt abiellu toodud kinnisvarade pantamise ja võõrandamise puhul arvestama naise või laste nõusolekuga, välja arvatud juhtudel kui teda selleks sunnib tõsine häda, nagu nälg, vangistamise ja orjustamise hädaoht (52). Ennaga kaasavara hulka kuuluvad kinnisvarad üle antud rahale hinnatult, siis mees võib toimida nende suhtes nagu vallasvaraga.

I. Abikaasade varanduslised
vahekorrad piiskopi ja or-
du ajal.

M a a õ i g u s .

Maaõiguse järele, nagu juba eelpool nägime, maksab mehe eestkoste printsip, ja sellega kaasasõidiva nähtena naise rippuvus mehe nõusolekust varanduslistesse vahekordadesse astumisel.

Abiellu naine toob kaasavara, mille määramine sünnib juba kihlamisel, ja mis läheb mehe valitsemise alla. Peale selle ta toob väimete näol kaasa riideid, majakraami, teisi väiksemaid, ning naise isiklikuks tarbeks minevaid asju. Mees kindlustab naisele vastukingi, mille peale viimasel aga abiellu kestvusel mingisuguseid õigusi ei ole.

Abiellu lõppemise suhtes tekkivate vahekordade puhul seadusandlus teeb kindlalt vahet selles, kas abiellu on lastega või lasteta (beerbt või unbeerbt).

Mis puutub abiellu lõppemisesse enesesse, siis tuleb mõista selle all peamiselt abiellu lõppemist ühe poole

surma puhul, sest kuna abielu peeti sakramendiks ei olnud selle lahutamine mõeldav. Küll võis olla juttu abielu maksvusetuks tunnistamisest, kuid et seda juhtus võrdlemisi harva, siis tuleb peatuda loomuliku abielu lõppemise juures, s.o. abielu lõppemise juures surma puhul.

M e h e surma puhul lasteta lesk omab niidelda "järelaasta" (Nachjahr) soodustused, mis seisavad selles, et aastaks ja kuueks nädalaks ta jääb kogu mehest järele jäänud varanduse valdajaks ja kasutajaks (Besitz und Genuss) (53). Hilisem Riia stifti õigus lubas lesele vaid seisusekohast ülalpidamist (standesmässigen Unterhalt), kuna mujal temale anti isegi veel n.n. "eelaasta õigus". Bunge arvates tuleb mõista (54) eelaasta all "jooksvat saaki", kuna järelaasta moodustab terve järgneva aasta sisetuleku.

Järelaasta möödumisel lesk saab oma vastukingi. Niipea kui see temale kindlustatud, on ta sunnitud paranduse välja andma pärijatele. Peale vastukingi jääb lesele veel olemasolev vallasvara (Fahrende Habe).

Lastaga abielu puhul, s.o. kui abielus sündis laps või jääb naine järele rasedalt ja sünnitab pärast elava lapse (55), lesk kaotab vastukingi (56), kuid hoiab

alal kogu varanduse valdamise ja kasutamisoiguse; ühes sellega aga ka kohustuse kanda varandusele lasuvaid võlakohustusi, (57).

Varanduse võõrandamine ja võlastamine võib sündida vaid laste nõusolekul.

Jagamisele võivad sündida leske tema lapsed ja teised pärijad vaid tema uuesti abiellumise puhul. Vabatahtlikult võib ta toimida jagamist juba varem.

Jagamisel lesk saab vallasvara, ning pärib võlakohustustest lapseosa. Muust varansusest ta saab lapseosa eluaegseks kasutamiseks. Arvestatakse vaid nende lastega, kes jagamise ajal elus on. Seepärast, kui on kõik lapsed surnud enne jagamist lesk saab poole, ja mehe pärijad teise poole võlanõudmistest (58).

Naise eluaegne kasutamisoigus (Leibzuchtsrecht) annab temale õiguse varandusest saadavatele kasudele, ja lõpeb sellega, et nimetatud varandus tema surmaga läheb lastele või teistele mehe pärijatele. Tähendatud aja kestel naine vastavalt tema käes olevale varandusele peab ka kandma sellele lasuvaid kohustusi.

Sureb naine, lesk, kui ta on lasteta, saab naise eluajal naise põldudele külvatud vilja, kuna maatükk

ise läheb naise pärijatele. Naise isiklikud asjad ja majatarbad (Hausgeräth) läheb naise emale, kuna muu naise vallasvara jääb mehele (59).

Lastega lesk pärast naise surma ainult valitseb ja järelejäänud vara laste allealisuse kestvusel, kuna temal enesel selle suhtes pärimisõigused puuduvad (60).

Maksvusetuks tunnistamise puhul, kui kumbki pool ei olnud maksvusetuse põhjustes teadlikud, mõlemad saavad kätte nende poolt abiellutoodu, kuid abielu kestel saadud varandus jagatakse nende vahel pooleks. On maksvusetuks tunnistatud abielust lapsi, siis pool kogutud varandusest ehk soetisest (Errungenschaft) jagatakse laste, ja pool vanemate vahel. Naine hoiab alal, kui niisugune temale varem lubatud, oma õiguse eluaegsele kasutamisõigusele (61).

L i n n a õ i g u s .

On väikeseid erinevusi linnaõigustes.

R i i a linnaõigus tunneb abielulist eestkostet. sääljures ei saa olla juttu siin varaühisusest (Gütergemeinschaft) (62), küll aga varaühendusest (Verwaltungsgemeinschaft) s.o. varanduse ühendamisest ühise valit-

s

seja läbi.

Ühe abikaasa surma puhul varandust käsitatakse ühise massina vaamata sellele kes midagi abiellu tõi või abielu kestel teenis.

Lasteta abielu puhul üldine varandus jagatakse üleelava abikaasa ja surnu pärijate vahel nii, et naise surma puhul mees saab $2/3$ kogusummast, ja naise sugulased $1/3$. Mehe surma puhul naine saab vastukingi ja ülejäänud varandusest poole kuna teise osa saavad mehe sugulased, või, nagu Bunge ütleb, - lähemad sõbrad (63).

Lastega abielu puhul ei tohi jagamist nõuda ei lapsed ega lähemad sugulased muidu kui üleelava vanema uuesti abiellumisel.

Jagamisel, mille juures arvestatakse sellega mitu last on jagamise momendil elus, mees saab ühe lapse olemasolul $2/3$ ja laps $1/3$. Kui jagamine sünnib naise ja lapse vahel, siis kumbki saab poole koguvarandusest. Mitme lapse olemasolul mees saab poole varandusest, ja lapsed kokku teise poole. Naise ja lastevahelisel jagamisel esimene saab $1/3$, ja lapsed kokku $2/3$. (64).

Abiellus naine mehega, kes abielludes ei jaganud varandust eelmisest abielust olevate lastega, siis mehe

surma puhul ta saab tagasi ainult oma kaasavara, kuna mehe varandusest läheb lastele kummastki abielust pool (65).

L ü b e k i linnaõiguse järele mehe varandusline eestkoste taganeb vaid kaupmehenaise (Kauffrau) ees, kellele antud teatud tegevusvabadus oma äri alal.

Mis puutub vastastikkusesse võlavastutusesse abikaasade vahel, siis, kuna mehel varanduslikes suhtes tegu võime on vaba, naisel aga mitte, ei oleks loomulik kui mehe võlgade eest peaks vastutama naine. Sellele seisukohale on asunud ka seadusandlus. Mehe võlgade eest vastutab lasteta naine ainult niipalju kui ta enesele selle vastutuse eriti võttis. Muutub mees maksujõuetuks, saab naine tagasi oma kaasavara. Muu varandus läheb võlausaldajate rahuldamiseks (66). Oma kaasatodu ta kaotab vaid sel juhul kui meest tema võlgade pärast ähvardaborjastamine, vangistus (67). Põgeneb aga mees oma võlausaldajate eest, siis eimole naisel võlgnikkude suhtes oma kaasatoodule mingeid õigusi.

Lasteta abielus naise surma puhul mees annab poole kaasatoodust naise sugulastele, ning saab ise teise poole. Mehe surma puhul naine saab oma kaasatodu, jajagab ülejäänu mehe sugulastega pooleks (68).

Lastega abielu puhul kogu varanduse valitsemine, n

ning sellega ühendusesolev kasutamisoigus kuulub üleelavale abikaasale kuni jagamiseni lastega, mis sünnib kas vabatahtlikult, või uuesti abiellumisel - sunduslikult! Võõrandamisel on vajalik laste nõusolek.

Jagamisel saavad lapsed poole, ja üleelav abikaasa teise poole varandusest (69). Jagamist nõuda võivad lapsed täisealiseks saamisel, ja vanema uuesti abiellumisel. Uuesti abiellumisel võib lapsi eelmisest abielust nende nõusolekul samastada varandusliselt järgneva abielu lastega (Einkindschaft). Lõpuks, kui ellujäänud abikaasa teeb oma ärikaaslaseliseks poja, kes tema varandusega käib halvasti ümber, siis sugulaste nõudmisel tuleb viimasele kätte anda tema pärandusosa, ja kõrvaldada teda üldise varanduse kaasvalitsemisest (70).

Mehe võlgade eest vastutavad naine ja lapsed täies ulatuses. Vastutab ka naise tulevikuvarandus, kui ta mitte kohe pärast mehe surma ei anna varanduse, ühes arvatud ka tema kaasatodu, üle võlausaldajatele (71).

II. Õiguse kujunemine kuni
allaheitmisele Venemaale.

Maaõigus.

Maaõiguses olulisi muuteid ei teki. Väärivad vast tä-
helpanu, et hakkab kaasavara kaotama oma sundusliku iseloo-
mu. Püsivad endiselt väimed ja seisusekohane pulmakorraida-
mine. Ühenduses kaasavaraga jääb harvemaks vastukand (72).

Rootsi mõjul Liivimaal pääseb maksvusele abikaasade
vastastikkune vastutus volgade eest. Kuna see vastutus põh-
jenes Rootsi varadhisusele, (73) siis ta tundus Liivimaa õiguses
võõra elemendina, mis tekitas vaid segadust.

Hakatakse Liivimaal pidama naist, kes mehe surma pu-
hul jääb järele ilma lasteta lastetuks (unbeerbt), vaata-
mata sellele, kas tal abielu kestel oli lapsi või ei - põ-
himõte, mis Bunge arvates (74) põhjeneb arusaamatusele, ku-
na ta on vasturääkivuses üldiste abieluliste pärandusõigus-
te põhiprintsiipidega.

Eestimaal 17 sajandi lõpul hakkab kujunema pärandus-
õiguse alustes vastastikkuse printsiip, (75), milline vars-

ti levib ka Liivimaale (76).

L i n n a ô i g u s .

Üldiselt samuti jäädaakse vana juure.

Tekib siin õpetus abikaasade vahel valitsevast varandisusest. Juba vanemas Riia linnaõiguses valitsevat põhimõtet, mille alusel ühe abikaasa surma puhul kuulus jagamisele üldine varandusmass, ja mitte tema üksikud koosseisu osad, laiendati ses suunas, et abikaasade varandusele hakati vaatama ka juba nende eluajal kui üldisele ühisele massile (77). Ühenduses sellega tekkis arusaamine naise vastutuskohustustest mehe võlgade eest. (78).

Juba varemalt praktiseeritav laste samastamine leiab suurema tarvituselevõtu, ning asendab varsti peaaegu täiesti uuesti abileemisel toimitava jagamise (79).

Lübecki linnaõiguse järele, kuigi ka saäl tekkis oletus varandisuse olemasolust, see oletus ei olnud sama tugev kui Riia linnaõiguses, sest siin leidis jagamisel varade ühendamine aset vaid sel puhul kui abielu oli lastega, ning isegi siis ta ei olnud vajalik (80). Teiselt poolt jällegi naisel oli juba varem õiguses konkursi puhul mehe varanduse peale oma ~~omavara~~ kaasavara (Brautschatz'i) suhtes eesõigus.

Nii võis olla juttu varaühisusest vaid lastega abielu puhul. Omaltpoolt jälle kõvendas varaühisuse oletust vanemas õiguses leiduv fiktsatsioon, millejärele lasteta naise kaasavara vastutab mehe võlgade eest orjustamise ja vangistamise puhul, ja viimase üleminek uutematesse redaktsioonidesse mitte täielikul kujul (81).

Tallinnas küll jäi püsima vaade, et lastega naine vastutab mehe võlgade eest, kuid kuna siin ei olnud kombeks jagada abikaasade ühendatud vara, vaid just surnud abikaasa vara, siis siin varaühisuse oletuse tarvis põhjust ei olnud. (82).

III. Muudatused Vene valit-
suse ajal.

Mõju, mida avaldasid ühelt poolt Rootsi õigus Liivi-
maale, ja teiselt poolt Rooma õigus kõigile kolmele, s.o.
Liivi, Eesti ja Kuura provintsidele, põhjustavad järgmised
muudatused:

1)- Liivi ja Eeatimaal, kuigi praktika ses suhtes on
kõikuv, lapse sünd ei kustuta vastukinki, ning ka lastega
lesk saab enne oma kaasavara (Brautschatz), ja peale selle
mehe varandusest lapseosa (83).

2)- Liivimaal, tuges valesti mõistetud Rootsi sea-
dusele, naisel sageli tuli vastutada a) mehe võlgade eest
1/3 oma varandusega, või b) kogu oma varandusega 1/3 mehe
võlgade eest. (84). Alles Budberg-Schraderi eelnõu aastast
1737 (85) püüab kooskõlastada ekslikku praksist maksva süse-
teemiga. Selle järele naine ei vastuta mehe võlgade eest
muidu, kui need tehtud tema otsekohesel nõusolekul. Teisest
küljest leiab tunnustust 1/3 vastutus. (86). c) kadus Liivi-

maal vana vastukink.

Oli märgata sel ajal kõikumist rooma kaasavara ja varanduse süsteemide vahel, ilma et oleks jõutud keskmisele, varanduse süsteemini. (Gütereinheit).

Nimetatud varasüsteem leiab normeerimist juba Liivimaa 1819 aasta seaduses, mille art. 359 ütleb, et kui enne abiellumist ei ole määratud kohtulikul teel vastupidist, siis abielu kestel leiab aset "Gütergemeinschaft". Määrata jätab seadus aga varanduse üksikasjalisema sisu.

Liivimaa 1860 a. talurahva seadus rõhutab sama (87). Art. 946 näitab naise vastutust, kuigi subsidiaarset, mehe võlgade eest vallasvaraga, ning abielu kestel tehtud võlgade 1/3 eest ka kinnisvaraga. Eestimaa 1856 aasta talurahva seadus art. 1057 kõneleb naise ja mehe ühisest varamassist - kui pole abielu sõlmimisel kokkulepitud vastupidiselt. Art. 1058 seab mehe naise eestkostjaks, ja art. 1062 kõneleb naise vastutusest mehe võlgade eest, kuid varandusele lähema sisu andmine puudub.

Muidu aga see ajajärk eriliselt midagi uut ei too ei maa ega linnaõiguses. Tavaid moodustab üleminekuajaga järgmisele, s.o. maksvale õigusele, mille vaatlemisele asumegi.

II 0 § A.

M A K S E V Ö I G U S .

A-. ABIKAASADE VARAVAHEKORRAD ABIELU KESTVUSEL.

Ü l d i s e i d m ä r k u s i .

Esimene varandusõiguslik suhe kahe abielupoole vahel tekib nende kihlamilisel, kui antakse üle vastastikkused kingitused. Katkestatakse kihlus, siis tulevad tagasi anda kingitused.(88).Vastavad määrused selle kohta leiduvad juba vanemates seadustikkudes, nagu 1819 aasta Liivimaa seadus mille art.357 põhjal antakse vastastikku tagasi kingitused mõlemapoolsel tagasiastumisel, kuna ühe poole tagasiastumisel mis tingitud kergemeelsusest, vastav pool peab saadud kingitused tagasi andma, kaotades omad. 1856 a. Eesti talurahva seaduse art. 1052 põhjal pruut, keeldudes abiellumast põhjusega annab tagasi saadud kingitused; põhjuseeta keeldumisel

annab tagasi kingitused ja maksab veelkord nende hinna . Peigmees, põhjusega keeldudes saab tehtud kingid tagasi; keeldudes põhjusega, jäävad need pruudile. (89).

Siiski ei võiks kihluse puhul veel kõneleda a b i k a a s a d e varavahekordadest. Need tekivad alles laulatusel (90), mille tagajärjel mees muutub naise eestkostjaks (nõuandjaks, assistendiks) (91), kes valitseb niihästi enese kui naise poolt abiellu toodud kui ka abielu kestel saadud varanduse üle (92), ning oma ühtlasi kasutamisoiguse (93) mis küll üheltpoolt kitsendatud art. 46-ga, milline määrab, et see peab sündima abielulise, perekonnaelu tarvete rahuldamiseks, andes seega naisele kaaskasutamise võimaluse. Teiseltpoolt aga, seoses naise varanduse alalhoiu ja valitsemisega seadus annab mehele väga laialdased võimalused.

Erdmann (94) ei vaatle kasutamisoigust kui mehe erilist õigust naise varanduse valitsemise kõrval, vaid näeb selles vaid varanduse valitsemise loomulikku kaasnähet.

Kogu varandus, kui ei tooda otsekoheleid vastupidiseid tõendusi, peetakse mehe omanduseks (95).

On tekkinud vaieldust küsimus, kas Balti Eraõigus seab sisse varaühisuse. Varaühisusest kõnelevad tööpoo-
lest mitmed artiklid (96),

Ometi jõuab Erdmann otsusele, et varaühisusest ei
võib kõneleda vaid Liivimaa vaimulikkude ja Narva linna
suhtes; mujal on ainult varahendus (97). Omandusõigus,
Erdmanni arvates, naise varandusele ei lähe üle mehele,
kuna eestkostja ei või saada eestkostetava varanduse
kaasomanikuks (98).

See mehe valitsemine, mis muuseas ulatab ka nai-
se erivarandusele, kuna art! 29 alusel naine sellesse kum-
kuuluva kinnisvara võõrandamisel vajab mehe nõusolekut
(samuti kinnisvarale tehtavate võlakohustuste puhul),
peab sündima kooskõlas selle alahoiu ja otstarbakohase
kasutamise (99). Sääljures mees ei ole kohustatud
aru andma omast tegevusest (100), küll aga peab ta pööra-
ma asjale "diligentia quam in suis rebus" (101). Vastu-
tab culpa (102), kuid mitte casuse, vis majori, ninghina
navähenduse eest, mis tekkinud asja loomukohase tarvi-
tamise läbi, väljaarvatud asjade suhtes mis temale on
ale antud hinnatult.

Naine ilma mehe nõusolekuta ei või Liivi ja Eesti-
maa õiguse alusel ette võtta oma varanduse suhtes min-
geid korraldusi (E03). Ta ei või isegi tühistada mehe
poolt kolmandate isikute kasuks tehtud temale kanjuli-
kud aktid. Ent ta võib protesteerida nende vastu nende
sõlmimisel, nõuda oma huvidele kohtulikku kaitset, põhje-
justades isegi oma varanduse-valitsemise õiguse uues-
ti jaluleseadmist (I04).

Seaduses ette nähtud varavahekordade muutmiseks
on sisse seatud abielulepingute sõlmimise instituut.

Abielulepinguid sõlmida võib enne abielu (I05),
abiellu astumisel ja abielu kestel (I06) abikaasade
eneste vahel kuika kolmandate, s.o. niisuguste isikute
osavõtul, kes annavad teatud varanduslise kasu abieluli-
seks otstarbeks (I07).

Abielulepingud on kitsendatud seeläbi, et a) le-
pingu sisu ei tohi käia "häädde kommete vastu, b) abso-
luutselt käskivate või keelavatenormide vastu, ega tohi
c) vastolus olla abielu sihiga.

Kitsendused seega on kaheksa: abikaasade
eneste, ja kolmandate isikute huvides (I08).

Kolmandate isikute suhtes maksab abielu varale-
põh

ping siis, kui ta on kohtulikul teel vastavatesse raamatutesse kantud ja välja kuulutatud (E09). Lepingu vorm, juhul kui ta ei sõlmita kohtu teel, olgu kirjalik (II0).

Jõusse astub leping, kui ei ole ette nähtud eritähhtaeg, tema sõlmimisel või määratud tingimuse saabumisel (III). Kohustatav jõud tekib aga juba sõlmimisel (E12). Ühekülgne lepingu katkestamine ei ole mõeldav, väljaarvatud juhul, kui testamendi alusel üks abikaasa pakub teisele soodustuse (II3).

Leping kustub: 1) abielu mitte järgnemisel, 2) abielu lahutamisel, 3) vastastikkusel kokkuleppel, ja 4) nõuetava tingimuse saabumise võimaluse kadumisel.

Enne kui pöörduda üksikute õiguste lähemale vaatlemisele tuleks peatuda veel kingituste tegemise küsimuse juures abikaasade vahel.

Mäletatavasti Rooma õigus keelas kingituste tegemise abikaasade vahel. Balti õigus seda ei tee. Art. II0 põhjal väikesed kingitused vastastikkuse armastuse tunnusena on alati maksvad. Lubatud on ka suuremad kingitused (II4), kuid lastegao abielu puhul on vajalik viimaste nõusolek. Kingitused ei tohi aga olla tentud "in frauë dem creditorum"

M a a õ i g u s .

M e e s, olles naise varanduse hooldaja ja eestkostja, peab hoolitsema selle, nagu oma varanduse eest, olles vaba igasugusest aruandmisest oma tegevuse üle (II5). Valitsetava varanduse üle on mehel kasutamisoigus (II6), kuid kasutamine ei tohi sündida oma huvides. Omab naise suhtes tsiviilprotsessuaalse väljaastumisoiguse. Mehe valitsemisoigus lõpeb harilikult alles ühe poole surmaga, kuid ta võib ka lõppeda kohtuotsusega või ipso jure (II7).

N a i n e, kuigi varandusliselt mehe valitsuse all olev, ei kaota omandusoigust kaasatoodule. Seda rõhutab art. 13, ja ei eita ka art. 71 ja 83 ning teised.

Vastandina üldisele mehe eestkostele, naine võib mehe äraolekul või haiguse puhul üle võtta varanduse hooldamise (II8). Ta võib ka kohtu teel nõuda mehe tagandamist varanduse hooldamiselt, ja astuda ise tema asemele (II9), kusjuures nõude aluseks võivad siin olla mitte ainult raiskamine, vaid ka egoistlikud korraldused, mis näitavad, et mehele on tähtsamad tema isiklikud huvid kui perekonna heaolu (I20). Kahjulikkus jätta varandus edespidi mehe käsutusse peab olema silmnähtav.

Nagu juba tähendatud, naine hoiab alal nii omandus kui asjaõiguse. Mees on vaid detentor, kes esitab interdikte naise nimel (I21). Oma erivaranduse üle valitseb naineiseseisvalt, välja arvatud mõned juhud, mille mehe nõusolek tarvilik (I22). Muidu aga ta on täiesti riipuv mehe korraldusist (I23).

Kaupmehenaise kohta käivate normide puudumisel tuleb siin käia üldiste normide järele, ning nende alusel naine võib mehe nõusolekul avada äri, ja solmida sellega ühenduses olevaid ärilisi toiminguid (I24).

Võlgade vastutuse suhtes maaõigus otsekohest lahendust ei too. Küll aga maksab üldine põhimõte, et kumbki abikaasa teise võlgade eest ei vastuta (I25). Mehe võlgade suhtes see maksab täielikult (I26). Ometi senikaua kui naisele ei ole kohtu teel tagasi antud tema valitsemisõigus oma varanduse suhtes, on mehel õige laialdased võimalused seda oma võlgade eest vastutavaks teha. Naise võlgadega on teisiti, Siin tuleb teha vahet abielu kestel tehtud võlgade ja enneabieluagsete võlgade suhtes. Enneabieluagsete võlgade eest vastutab art.54 alusel esmajoones tema erivarandus; sellest mitte piisamisel abiellutoodu mehe valitsuse all olev varandus, ja lõpuks see, mida naine omandab abielu kestel pä-

rimise või muul teel. Abielu kestel tehtud võlgade eest on vastutus teine: Kuna tal puuduvad varandusliste toimingute sõlmimisel vabad käed, nõudes mehe nõusolekut, siis ka viimane ei tarvitse tunnustada ilma tema nõusolekuta tehtud võlgu (I27). Erijuhul siis, kui võlad tekivad deliktidest, mille puhul vastutab naise erivarandus, kuid peale selle ka muu, mehe hooldamise all olev vara (I28).

On siiski erigrupp võlgasid, millede eest mees on igal juhul kohustatud vastutama (I29) oma varandusega. Need oleksid: a) majapidamise võlad, kuhu kuuluvad ka lepingud teenijatega b) võlad, mis tehtud mehe erilisel volitusel, kuhu tuleksid arvata ka võlad, mis tehtud mehe haiguse või äraoleku ajal tekkiva käsutusõiguse alusel, c) võlad, mis tekivad mees meest rikastavatest õigustoimingutest, ning võlad, mis tehtud suurel hädal, perekonna alalhoiu sihiga. Kaupmehenaise võlgade eest vastutab tema erivarandus. Kui see ettevõtte on aga asutatud mehe nõusolekul, kui ta aetud suurest puudusest või meest rikastab, siis vastutab mees oma varandusega (I30).

Seoses võlgadevastutusküsimusega tuleb käsitada konkursi, mis tekib ühe poole maksujõuetuks tunnistamisel.

Naise maksujõuetuse seadus jätab, nähtavasti selle mittesagedase iseloomu tõttu, reguleerimata. Seda enam leiab käsitust mehe maksujõuetus.

Maksujõuetuks tunnistamisega lõpeb mehe valitsemisõigus oma, ning ühes sellega ka naise varanduse üle. Ühtlasi kasutamisõigus naise varanduse viija suhtes ses mõttes, et ta ei või sellest rahuldada oma võlausaldajaid (I31). Samal ajal tekib naisel õigus oma varanduse väljanõudmisele (I32).

Oma esialgse varanduse lõplikuks tagasisaamiseks naisel tuleb seda, kui ka selle juurekasvu tõestada (I33), kusjuures juurekasvu all tuleb mõista kõiki seda, mis pärast abi elu sõlmimist naise poolt saadud, kuigi see on jäänud mehe valitsuse alla (I34). Anti üksikud asjad mehele üle hinnatult siis mees vastutab selle summa ulatuses (I35). Vahetatavad asjad, (res fungibiles), tulevad asendada samasugustega (I36).

Mees vastutab doluse ja culpa eest (I37). Kinnisvara juures arvatakse maha mehe poolt tehtud väljaminekurest tarvilikud ja kasulikud väljaminekud. Viimased siis, kui need tehtud naise nõusolekul, või kui nad varanduse väärtust märksa suurendanud (I38).

Seadus jätab puutumata küsimuse, kas mees konkursi lõppedes saab tagasi omad õigused. Erdmanni arvates oleks mehe jäädavaks kõrvaldamiseks naise varanduse valitsemisest

vajalik eriline sellekohane kohtuotsus (I39).

E e s t i m a a l i n n a õ i g u s .

On analoogne maaõigusele. Ainult, kui antakse kaasavaraks üle liikumata varandus rahale hinnatult, siis art. 99 põhjal mees võib sellega talitada kui vallasvaraga, võib seda võõrandada. Mehel on õigus (I40) kahe aasta jooksul arvates abielu sõlmimisest, välja nõuda naise vanematelt kubatud paasavara (Brautschatz). Ei tee ta seda ta tähendatud aja jooksul, siis, kui ta hiljem ei suuda tõestada et tema poolt vastavad sammud selle kättesaamiseks on astunud, ta kaotab sellele õiguse.

Naine linnaõiguseski ei kaota oma varandusele omanikusõiguse. Lastega abielu puhul tema kaasatodu küll kulu mehe võlgade katteks, kuid akles subsidiaarses järjekorras (I41).

Kuna maaõiguses naine võis nõuda mehe tagandamist tema varanduse hooldamiselt juba siis kui viimane (I42) ei toimi küllalt otstarbekohaselt, linnaõiguses see tagandamisnõue võib kerkida nähtavasti vaid siis, kui mees sattub võlgadesse (I43). Sel puhul naine, kuita on veel sünnitusvõimeline, võib kasutada ainult oma kaasatodu %, kuna kaasatodu ise tuleb panna kindlasse hoiu kohta (I44)

Küll aga naine võib nõuda mehelt kautsiooni kui viimane on mängija, pillaja (I45).

Naise erivaranduse valitsemise ja tema suhtumises mehele kui hool dajale on maksivad maaõiguse normid.

Täpsemalt väljakujundatud on kaupmehenaise instituut. Art. 104 järele naine, kui ta mehe nõusolekul juhib iseseisvalt äri, siis selles ulatuses tehtud ärilised toimingud on temale kohustuslikud, ning tema võlgade eest vastutab sel puhul peale ta erivaranduse ka mehe valitsuse all seisev kaasatodu. Mehe nõusolek võib olla antud ka vaikides seeläbi, et tema abielludes poepidajaga ei keela viimasele oma äri pidamast (I46)

Vastastikkusel v o l a v a s t u t u s e l mehe võlgade eest lasteta abielu puhul naise varandus vastutab ainult siis, kui naine ennast selleks eriliselt kohustab, ja ütleb ennast lahti tema kasuks olevast hüveõigusist (I47). Lapse sünnitamise silmapilgust alates naine vastutab kõigi mehe, niihästi enne abiellumist kui abielu kestel tehtud võlgade eest. Sääljuures ei vastuta võlgade eest tema erivarandus,

ja muugi varandus vastutab vaid teises järjekorras. Täiesti vaba vastutusest on naise poolt hiljem, s.o. pärast konkursi saadud varandus (I48). Naise võlgu reguleeritakse sarnaselt maaõigusele.

Mis puutub konkursi, siis naise konkursist oleks mõeldav kaupmehenaise konkurs, mil puhul ^{mehe} varandus muutub kaasvastutavaks siis, kui mees on kaasosanik (I49). Mehe konkursi puhul lasteta naine vastutust ei kannaks (I50). Sellevastu tal on veel koguni õigus nõuda, kui mees satub võlgadesse, kindlustust oma abiellu toodud varandusele (I51). Lastega naine vastutab mehe võlgade eest.

L i i v i m a a l i n n a õ i g u s .

Balti Eraseaduse artikkel 80 väidab, et abikaasade varandusest kogu abiellu toodu ja hiljem saadu moodustavad ühise massi, millest abiellu kestvusel kummalegi abikaasale ei kuulu eriosa. Sääljures aga art. 81 teeb sellest väljavõtte, ning lubab abielulepingute alusel moodustada mõlemi abikaasa erivarandused. Ka siin on tegemist mehe kasutamise ja valitsemisõigusega, nii et kuigi seadus kõneleb varandusest, siis viimase sisu on ometi samane kui maaõiguse süsteemil.

Ühise varanduse üle on mehel kõige vabam tarvitamisõigus (I52). Mehele on keelatud (I53) võõrandamine ja koormatuste tegemine kinnisvarade suhtes, mis kirjutatud naise nimele, või abielu kestel ühiselt (I54) ostetud, ilma naise nõusolekuta. Siin on teatunud paralleel art. 43-ga.

Naine abielu kestel hoiab alal teatud omandusõiguse oma endisele varandusele, ja abielulahutuse puhul art. 126 põhjal saab tagasi tema poolt abiellu toodu, ja abielu kestel saadu, ning poole ühisest soetisest. Tal on õigus võtta ühenduses mehe tunnistamisega pillajaks (määratakse kuraator), üle valitsemisõiguse oma varandusele (I55). Suurendatud õigused on naisel siis kui ta avab kaupluse, (I56).

Võlavastutuses Liivimaa linnaseadus, vastandina eelmistele, teeb naise üldise massi läbi vastutavaks kõikide mehe võlgade eest, olgu need tekkinud enne või pärast abielu sõlmimist, lubatud või lubamata tegudest, naise teadmisel või teadmata (I57). Kooskõlas eelmiste õigustega ei vastuta aga naise erivarandus ja ta isik, s.o. pole mõeldav naise vangistamine mehe võlgade pärast (I58).

Naise võlgade eest kahe juhul vastutab ta
 ma enese ja ta mehe ühine varandus. See oleks a) ^{1. nov 1932} ~~part~~
 delikti puhul (I59) ja ^{b)} sel puhul, kui on tegemist ¹⁹³³ ~~part~~
 kaupmehenaisega, kes ajab äri mehe nõusolekul (I60).
 Teiste naise poolt tehtud võlgade eest mees ei
 vastuta. Enneabieluagsete naise võlgade eest vas-
 tutab (I61) naise poolt abiellu toodud varandus,
 ja tema läbi abielu keste üldvarandusesse läinud
 osa.

Mehe konkursist ei võta osa naise erivarandus
 randus (I62).

Erdmanni järele (I63) tuleb eraldada võla-
 vastutusel kolm varandusgruppi: 1)- kaasatodu,
 millest tasutakse võlad võrdselt, 2)- kogu "va-
 rarühisuses" olev mass, millest tasutakse võlad
 ühtlaselt, välja arvatud need, mis tehtud naise
 poolt enne abiellumist, ja 3)- kogu mehe varan-
 dus (ühes arvatud tema erivarandus ja abiellu to-
 toodu) millest kattuvad vaid mehe, ja need naise
 võlad, misart! 56 põhjal peetakse mehe omadega
 üheväärseks.

Varaühisuse lõpetamise puhul; mis võib sün-

dida lepingu, lahutuse, ja elukoha muutmise tõttu (maksvuseta on varaühisuse lõpetamine ühe abikaasa ühnekülgse akti läbi) art. 93 kindlustab kolmandatele isikutele nende õigused.

L i i v i m a a v a i m u l i k k o n d a
j a N a r v a l i n n a õ i g u s e d.

Olgu tähendatud, et Narva linnas 1585 aastal pandi maksma, endise Lübecki õiguse asemel Rootsi linnaõiguse süsteem. Kuna BES art. 109 juhib Narva õiguse suhtes artiklitele, mis käsitlevad Liivi vaimulikonda, siis meilegi vaatleme vastavat õigust koos.

Kõne all oleva õiguse põhjal abiellunute vahel tekib varandusühisus, mille (164), mille järelle kogu abikaasade varandus, niihästi abileeu toodu kui hiljem omandatu liitub ühiseks varanduseks, mille suhtes kumbki abikaas muutub ettekujutatava poole omanikuks! Üldise varandustombu valitseja on mees (165). Ei liitu siia mõlema abikaasa erivarandused (166). Samuti ei kuulu siia kinnisvara, mis asub väljaspool Narva linna (167). Kinnisvara võõrandamisel mees vajab naise nõusolekut. See nõue ei ole siiski absoluutne, sest kui ta

võõrandab kinnisvara häda pärast (nälg, vaesus) või teise abikaasa vangist päästmiseks), siis võib see ka sündida ilma naise nõusolekuta (I68).

Vastutus võlgade eest on solidaarne (I69), isegi kui võlg tekkinud teise poole pillamise läbi.

Kuna naisel puudub valitsemisõigus, siis ei ole ka mõeldav tema isiklik vastutavus mehe võlgade suhtes, mida tõendabki art. 76.

Varandusühitsuse lõpetamine on võimalik vaid sellekohase lepingu, ja mitte ühekülgse sooviga vaiduse teel (I70), Vaimulikkude suhtes on see seotud nende ameti mahapanemisega. Loomulikult tuleb ka siin arvestada kolmandate isikute õigustega.

B-. ABIKAASADE VARAVAHEKORRAD ABIELU LÕPPEDES.

I)- ABIELU LÕPETAMINE KOHTU TEEL.

a) Maksvusetuks tunnistamine.

Abielu maksvusetuks tunnistamisega püütakse jalule seada endine, enne abielu sõlmimist aset leidnud seisukord (I71). Ainult hääs usus oleva poole suhtes, kellele ei olnud teada abiellumist tühistavad põhjused, vaadatakse sellest tekkivate varandusliste vahekorradete mõttes kui päris abielule.

Abielumaksvusetuks tunnistamisel kumbki pool saab tagasi oma jao, ja ühine varandus tehakse poolleks (I72). Kaotsi läinud varanduse suhtes pooled vastastikku võivad esineda nõudmistega. Nagu mujal, nii ka siin ei tohi kõrvalised isikud abielu tühistamise pärast kannatada (I73), ometi, hääs usus viibivat ~~poole~~ ^{suhtes} ei või teise võlgnikud tuletada tema vastu mittemaksvast abielust mingeid nõudmisi (I74).

Art. 119 põhjal naine vajaduse korralmon õigustatud saada kuni tema (naise) uuesti abiellumiseni mehelt alimente.

b) L a h u t u s.

Naisel on õigus nõuda oma abielu toodud varanduse selle esialgsel kujul, ühes juurekasvudega. Maha arvatakse vaid loomulikul teel, abielu otstarbeks ära kasutatud osad (I75). Maksis lahutatavate vahel varandusühisus, siis ühendatud varandus langab oma algosadesse ja igaks saab tagasi oma. Ka juureteenitu. Abielu kestel ühiselt soetatud varandus jagatakse pooleks (I76). Abikaasade vahel sõlmitud varanduslistest lepetest jäävad maksma vaid lahutustm ja varanduse saatust sel puhul käsitavad osad (I77). Süüdlane mees maksab naisele uuestiabiellumiseni alimente (I78). Kõige selle juures ei avalda mõju varanduslisele vahekorrale faktiline lahukumineku silmapilk (Trennung von Tisch und Bett), vaid alles juriidiline lahutus (I79).

2)- ABIELU LÕPPEMINE SURMA LABI.

L i i v i j a E e s t i m a a õ i g u s .

M e h e surma puhul lasteta lesk võtab ühe mehest järele jäänud varanduse valitsemise, - õiguse jääda aasta ja kuus nädalat "im Nachlass des Mannes" (180). Selle aja jooksul, mis kannab järelaasta või lese aasta nime (Nachjahr oder Witwenjahr) (181).

Besti maaõiguse alusel (182) lesknaine võib jääda mehe varanduslisesse seisukorda ilma et võlasaldajatel oleks õigus esitada tema vastu nõudmisi! Liivimaal/on see aeg lühem - nimelt kestab ta ~~3~~ kolmkümmend päeva (183).

Alles nimetatud aja möödumisel tuleb varandus välja anda pärijatele (184), mil puhul lesk võib varanduse suhtes kasutada tagasihoiu õigust (jus retentionis) oma nõudmiste rahuldamiseks.

Jagamisel naine võtab kõigepealt oma erivaranduseja kaasatodu (185), ning saab peale selle me

he varandusest oma vastukingi, kogu mehe varanduses oleva vallasvara, ja Eesti õiguse järele pooled võlanõudmised. Vastukink moodustab kahekordse summa kaasavarast (I86) Liivimaa õiguse järele vastukink pidi olema ette lubatud (I87). Vastukingile saab naine omandusõiguse ainult siis, kui see seisis rahas vastasel korral, näiteks maatüki puhul, ta saab selles vaid käsutamiseõiguse vastavalt oma kaasavara suuruses. Ülejäänud osa suhtes tal on eluaegne kasutamise õigus (I88)

Lastega lesk, astudes mehe surma puhul viimase seisukorda, omab järelejäädud varanduse suhtes arvandevaba valitsemise ja käsutamise õigust, kuid tal tuleb maksta varandusel olevaid makse, kanda laste kasvatuskulusid vastavalt oma varandusele (I89). Jagamisele sundida võib teda vaid uuesti abiellumisel (I90). Jagamisel kui see sünnib enne aasta möödumist, tal on järeleajast kasutamise õigus, millise aja jooksul ta peab kandma ka vastavaid kulusid (I91). Jagamisel ta saab kätte peale oma erivaranduse abiellu toodu. Mehe varandusest ta saab vallasvara, ja lapseosa kinnisvarast ning võlanõudmisist (I92) Maatükki-

dest naine saab, kui poja ja tütre osad mitte ühesu-
 rused ei ole, kahekordse, s.o. poja osa (193). Kui
 jagamise ajal lapsed ega nende järeltulijad enam ei
 ela, siis Liivimaa õiguse järele naine saab peale v
 vallasvara kinnisvarast ja väärtpaberitest poole. Tei-
 se poole saavad mehe sugulased (194). Eestimaa õiguse
 alusel naise osasaamine kinnisvaradest sünnib rahes.
 (195).

N a i s e surma puhul lasteta lesk Liivimaa
 seaduse s kasutab järeleasta õigust (196). Naise maa-
 tükide (Landgüter) suhtes on tal aasta ja kuus nädä-
 lat kasusaamise õigus. Järgneval jagamisel mees võib
 jääta omale vallasvara ja sularahas antud kaasavara
 (197). Naise võlgase eest vastutab mehe varandus vaid
 subsidiaarselt (198).

Lastega lesk saab omandusõiguse vallasvarale,
 ja laste täisealisuseni kasutamiseõiguse kinnisvarale
 (199), millise ta ei kaota ka uuesti abiellumisel, kui
 ta sel puhul peab lastele nende osad kindlustama
 (200). Seega tal on siin täita pieteri eestkostja ja
 mitte pärija funktsioonid.

Eesti maaõiguse alusel lasteta lesk käsitatakse —

se, nagu 3rdmann ütleb, (201) viimase sajandi eksli-
ku praktilise mõjul täieliku vastastikkuse põhimõtte
alusel. Sama, s.o. vastastikkuse põhi on maksev ka
lastega leskmehe puhul (202). Saab jagamisel naise
varandusesse kuuluva vallasvara, ja lapseosa võlako-
nõudmistest ja kinnisvarast. Surevad kõik lapsed a-
enne jagamist, siis mees saab, teiste pärijatega
jagades, kogu vallasvara sularaha koosnava kaasa-
vara, kinnisvarade poole väärtuse, ja pooled võlako-
nõudmised (203).

Maksab põhimõte, et lesk vastutab võlgade
eest vaid kasude ulatuses (204). Lasteta lesk-
naine Liivimaal üldse ei vastuta, ja Eestimaal vas-
tavalt oma võlanõudmistele (205). Lastega lesk art.
1737 põhjal vastutab vastavalt tema osasaamisele
kinnisvarast ja võlanõudmistest. Alles selle mitte-
piisamisel ka vallasvaraga.

L i i v i m a a l i n n a õ i g u s .

Lasteta lesk, s.o. naine, kes mehe surmasil-
mapilgul ei ome elusaid lapsi, ei oma leseasta ega
leinaaja õigust, vaid peab asuma varanduse jagamise-

le mehe veresugulastega. Sääljuures tal on õigus kindlale summale fikseeritud vastukingile (206). Vastukingi kindlustus käib aga vaid gildede kohta. Seega naine saab oma vastukingi, ja ülejäägist poole (207). Võlad tasutakse enne jagamist. Kui naine panab toime inventari ja annab varanduse üle võlausaldajatele, tema vastukink seatakse eesõigustatud seisukorda (208).

Lastega abielu puhul ühe abikaasa surmaga tema asemele astuvad lapsed (209), kes enne lese uuesti abiellumist ei saa nõuda jagamist (210). Tegelikult seega linnaõigus ühtub maaõigusega, kui- gi teoreetiliselt siin lapsed saavad kohe ideaalse osa omanikuks, kuna nad seda maaõiguse järele ei saa. Kasutamisoõigus kuulub lesele ka siis kui ta ei võta üle valitsemise, või kui ta uuesti abiellub. (211).

Jagamisel, kui naise kaaspärijaks on üks laps lesk saab poole üldvarandusest (212); on aga lapsi enam, siis ta saab ainult $1/3$, kuna $2/3$ läheb lastele. (213). Mees sellevastu saab esimesel juhul $2/3$, ja teisel juhul poole.

Jagamine on seejuures kahesugune: ühel juhul

lastele nende osad vaid kindlustatakse(214); teisel juhul aga on tegemist otsekohese, faktilise jagamisega(215). Uuesti abiellumisel võib lastega jagamisest loobuda n.n. "Einkindschaft'i" läbi - s.o. juhul, kus lastele antakse samad õigused tulevikus uues abielus sündivate lastega (216).

Lasteta leskmees sunnitakse silmapilkselt varanduse väljaandmisele naise sugulastele (217). Üldvarandusest mees saab 2/3.

Võlausaldajate ees on lesk abikaasa vastutav oma parandusosaga. Oma isiklikke võlge ta kannab eraldi. Surmu erivõlad kaetakse viimase erivarandusest (218).

E e s t i m a a l i n n a õ i g u s .

Mehe surma puhul lasteta lesk omab 30-päevalise leinaaja, mille kestel teda ei tohi tülitada tema abikaasa sugulased (219). Selle aja möödudes naine võtab ~~ette~~ oma erivaranduse, abiellu toodu ja abielu kestel omandatud varanduse (220). ja jagab ülejäänud osa mehe sugulastega pooleks (221), kusjuures tal on mehe varanduse suhtes kinnipidamise õigus.

Lastega lesk jääb jagamata varanduse valdajaks, valitsemise ja kasusaamise õigusega, ja laste kasvatus-

kulude kandmisega (222).

Vastandiks teistele õigustele Eesti linnaõigus arvestab jagamisel surmamomendi, ja mitte faktilise jagamisega. Seepärast (223) kui laps sureb enne jagamist, tema osa pärib ta ema või isa!

Lastele nende osade kättejagamine võib sündida vabatahtlikult või sunduslikult. Sunduslik jagamine leiab aset kui (224) a) lesk uuesti abiellub, b) kloostriisse astub c) mene testamentaarse korralduse teel (225), d) lapse abiellumisel väimete andmisega keeldumisel.

On mõeldavad kaks jagamisviisi (226): a) eraldumine (Absonderung) - võib jagamisele tulla kogu ühisvara. Sel teel jagamisest osa saanud lapsi nim. eraldatuiks (Abgesonderte Kinder). b) jagamine, mille puhul jagatakse vaid surnud abikaasa varandus. Sellest jagamisest (Aussage) osa võtnud lapsi nim. "ausgesonderte Kinder". Eestikeelne termin puudub.

Oleneb lese vabast tahtest millise jagamise ta ette võtab (227).

Nimetatud jagamisviisid omavad tähtsuse näiteks võõrasema puhul, kus eraldatud laste puhul lasteta võõrasema käsitletakse üld lasteta lesknaise maa

reeglite järele. "Aussage" puhul võõrasema saab jagamisel lapseosa. Kui ei ole olnud üldse mingisugust jagamist lastega, siis võõrasema peab ette võtma mehe varanduse suhtes jagamise "peade järele" (228).

N a i s e surma puhul mehe kohta üldiselt maksab vastastikkuse põhimõte. Seejuures lasteta lesk saab naise kaasatoodust pärast võlgade ja matusekuluude mahaarvamise poole (229). Oma poolt abiellu toodut ta välja võtta ei või, kuid seevast ei ole ka naise lähematel sugulastel õigust muule varandusele kui sellele, mis eriliselt naise läbi saadud (230).

Muidu, ühes eelpool toodud väikeste lahku-
minekutega on mehe kohta maksavad samad normid kui naise suhtes.

Mis puutub v õ l g a d e s s e , siis lasteta naine oma kaasatooduga mehe võlgade eest ei vastuta. (231). Kui ^{lastega} naine kuue kuu jooksul pärast mehe võlgadega ülekoomatudolekust teada saamisest ei jäta võlausaldajatele, väljaarvatud omad riided, kogu varanduse, siis tal tekib mehe võlgade suhtes vastutus (232).

Liivi ja Eestimaa vaimu-
likkond ja Narva linn.

Silma torkab siin vaimuliku naise ja lastele
antud "armuaasta" (Gnadenjahr) nimeline toetus, mil-
le alusel järgmise vaimuliku arvel antakse eelmisele
perekonnale õigus jääda aastaks endisesse korterisse,
saada endiseid sissetulekuid ja kasutada maad (233).

Liivi vaimulikkonna ja Narva õiguse järele
lasteta abielu puhul üleelav abikaas võtab oma isikli-
kuks tarbeks kuuluva vallasvara, ja jagab ülejäänu
surnu sugulastega pooleks (234). Enne tasutakse võ-
lad (235). Lastega abielus (kui abielu lõppedes on
elusaid lapsi) jagamisel lesk võtab oma isiklikuks
tarbeks teeniva vallasvara ja poole ülejäänud varan-
dusest, kuna teine pool saab lastele (236).

Naine, uuesti abielludes isikuga, kellest on
karta, et ta esimese mehe vara raiskab ja vaimulikule
seisusele häbi teeb, saab vaid lapseosa.

Eestimaa vaimulikkonna suhtes on maksev vara-
jahusus, kuna pärimisel naine saab oma kaasatodu ja
pool üldisest pärandustombust, kuna teine pool läheb

lastele või mehe sugulastele (237). Mees pärrib naise üldisest varast poole, kuna teine pool samuti läheb kas lastele või naise sugulastele (238).

Ebasobiva uue abielu suhtes tuleb käia Liivi vaimulikkonna, ja muis küsimusis Eesti maaõiguse järel.

mmmmmmmmmmmmmmmm

Niisugune on seisukord B.E. III k. alusel. Ent õiguse ajaloolise arengu seisukohalt ei oleks õigustatud siia seisma jääda. Peatume seepärast veel lühidalt tuleviku õiguse juures, või reaalsemalt väljendatuna, peatume selle suuna juures, mida mõõda meil liigutakse maksva õiguse ümberkorraldamisel.

III. O S A .

E E S T I U U S P E R E K O N N A -
S E A D U S E E E L N Ô U J A
S E L L E Ü M B E R K E R K I -
V A I D M Ô T T E A V A L D U S I .

Eesti Vabariigi algpäivil meil teadagi retsipeeriti Vene ajal maksnud seadused. Ühes sellega Balti Eraõiguste IIIkõide, Kuid saaduga ei jäänud rahule: esiteks olid seadused muukeelsed, ja teiseks puudus küllalt ühtlane süsteem.

Viga püüti parandada. 1926 aastal Eesti kohtuministeeriumi kodifikatsiooni osakond andis välja uue tsiviilseadustiku eelnõu.

Palju uudist selles kavas ei ole.

Ette on nähtud neli tüüpi abikaasade varanduslisi vahetordi: 1) varaühendus, 2) varalahusus 3) varaühisus ja 4) piiratud varaühisus.

Tuntud on erivara (239), abiellu toodudvara

(240) , ja kaasavara (241) mõistet ~~Balli~~ ~~Trase~~ aduse alusel.

Art. 370² püstitab abikaasade vahel varahenduse (Güterverbindung¹ ehk Verwaltungsgemeinschaft). Selle lähema sisu art. 379-^I määrab järgmiselt "varahendus tähendab abieluvaraks kogu vara, mis kuulus abikaasadele abielusolmimise ajal, või mille kumbki ~~abika~~ kaas ~~omandab~~ ~~neist~~ omandab abielu kestel". Kumbki abikaas hoiab alal omandusõiguse abiellu toodud vara suhtes (242) kuna muu vara muutub nende ühisvaraks, mille valitsus kuulub mehele. Seadus nõuab (243) korralduste puhul, mis ületavad "korrapärase valitsemise" naise nõusolekut. Nende korrapärase valitsuse ületavate toimingute all nähtavasti tuleb mõista kinnisvarade võõrandamist ja asjaõiguslike kohustustega kooramist., ning naise nimel olevate võla ning väärtpaberite võõrandamist või muul viisil üle andmist (244).

Võlavastutuse suhtes oma enneabieluliste võlgade eest kumbki poolvastutab ise.

Mees vastutab enneabieluliste võlgade eest, ning võlgade eest, mida ta on teinud abielu kestel, ning mida on teinud naine meest kohustatavate toimin-

gutega või mehe esindamisega (245).

Naine oma erivaraga, ja selle järele abiellu toodud varaga vastutab oma enneabieluliste võlgade eest, mis on tehtud mehe nõusolekul, tema kutse teostamisel, tema poolt vastu võetud pärandusel, võlgade eest, mida ta on teinud meest kohustavate toimingutega, kui võrd mees on maksujõuetu, ja võlgade eest mis tekkinud deliktidest (246).

Ainult oma erivaraga naine vastutab erivara võlgade ja mehe nõusolekuta tehtud võlgade eest (247). Seega on õieti samased reeglid, mida leidsime BES-ös.

Varahendus lõpeb kas abielu lõppemisega või ühe poole nõudmisel kui viimasel on põhjendatud alus (249).

Varalahusus (250): tekib seaduse (kui pruut abielludes on alaealine ja tal puudub vanemate või eestkostja luba), abielulepingu või kohtuotsuse põhjal. Varalahususe puhul jäävad ajale kummalegi abikaasale tema õigused (ka sissetulekud), mis tal vara peale olid abiellu astumisel või mis ta omandas hiljem.

Igatüks vastutab oma võlgade eest ise. Teise abikaasa võlgade eest vastutada tuleb vaid niipalju kui üks

võib teist esindada või teda oma tehingutega kohustada.
(251)z

Abielilise kooselamise ülalpidamise kohustusi kannavad mõlemad pooled (252). Kaasavara hariliku korra järele läheb mehe valitseda varaühenduse eeskju alusel (253).

Varaühisushakkab maksma abielulepingu alusel ja muudab kummagi abikaasa terve, ka hiljem omandatud vara mõlema abikaasa ühisvaraks, mida valitseb mees (254). Kinnisvarade võõrandamisel on vajalik mõlema abikaasa nõusolek. Ühe abikaasa pillamise vastu võib teine võtta tarvitusele pillajate vastu seatud abinõud. Muidu aga kumbki abikaasa ei ole teise ees vastutav ühisvara seaduspärase valitsemise eest (255). Surma korral võib iga abikaasa teha korraldusi ainult selle varandusosa suhtes, mis varaühisuse lõppemisel langeks temale (256).

Varaühisus lõpeb (257)a) naise nõudmisel kui mees valitseb halvasti, tegi naisele kahju, rikkus üha ülalpidamise kohuseid, kui mees seatud eestkoste või hooldamise alla, ning eestkostjaks ei ole seatud naine, ja b) ühe abikaasa nõudmisel, kui teine abikaas põh jen-

damatult keeldub oma nõusolekut andmast vajalisteks õiguslisteks toiminguteks ühisvara suhtes, kui teine abikaas on võlgadega üle koormatud; kui avatakse teise varandusele konkurs, kui abikaasad on õigustatud lahus elama, ja abielu lõppemisega.

Ühe abikaasa surma puhul pärast võlgade mahaarvamist kumbki pool saab tagasi üks pool läheb üleelavale abikaasale ja teine - surnud abikaasa pärijatele, kusjuures üleelavale abikaasale jääb alles tema pärimisõigus.

Abielu lõppedes muul viisil kui surma teel, pärast võlgade mahaarvamist kumbki pool saab tagasi tema poolt abiellu toodu, kuna abielu kestel soetatud osa ühisvarast jagatakse abikaasade vahel pooleks (258).

Soetatava vara ühisus (259). moodustab õieti eelmise alaliigi. Siin ühisvara kõrval funktsioneerib mõlema abikaasa erivarandus, ja tunda tuleb käsitada üldise varahisuse normide kohaselt.

Nii palju perekonnaseaduse eelnõus olevatest vahakordade reguleerimisest.

Ometi see kava ei leidnud küllaladast poolehoidu meie seltskonnakihtides. Oodati uuel eelnõult enam mo-

dernsust, enam ajakohaseid vaateid, - hellitati loo-
 tust, et leiab temas rakendamist mehe ja naise õhe-
 õigusluse printsiip. Seevastu aga osutus, et uusi põ-
 hialuseid on vähe, ja domineerib siingi aastasadu kest-
 nud mehe õlivõimu allakriipsutus. Protesteerisid esijoo-
 nes naised. IV Üleriiklik Naiskongress 2 nov. 1930 a.
 võttis vastu järgmised resolutsioonid: "..... võttes
 arvesse, et abikaasade õiguslike vahekordate korral-
 damine mehe õlivõimu põhimõttel perekonnas on vastolus
 meie ajajärgu õiglustundega ja meie põhiseadusega, ega
 ole põhjendatud tegeliku elu nõuetega ega juriidiliste
 kaalutlustega, tunnistas tsiviilseadustiku komisjoni
 poolt väljatöötatud perekonnaõiguse eelkava vastuvõt-
 matuks uue perekonnaõiguse alusena." ja edasi, "IV Üle-
 riiklik Naiskongress pooldab eelkava seisukohta, mille
 järele kumbki abikaasa peab kandma perekonna ülespidami-
 miseks ja heaolu huvides õhesuguseid kohustusi, kuid
 ta nõuab, et õhesugustele kohustustele vastaksid ka
 õhesugused õigused. Selleks peavad eelkavast välja jää-
 ma määrused mehe otsustamise eesõiguse kohta perekond-
 likkudes asjades abikaasade isiklistes vahekordades
 ja vahekordades lastega. Abikaasade v a r a vahekor-

dade korraldamisel tuleb võtta seaduslikuks varasüsteemiks niisugune süsteem, mis võimaldab kummagi abikaasa üheõiguslikku osavõttu abieluvara valitsemisel, kasutamisel ja korraldamisel".

Kongressil tõstetud mõtted ei ole midagi uut Samas sihis püüavad teisedki rahvad.

Nii 36. Saksa õigusteadlaste päeval Dr. Emmy Rebstein-Metzger (260) ütleb: "Auf dem Gebiete des gesetzlichen Güterrechts verlangt der Gleichberechtigungsgedanke die Sicherstellung der vollen Selbständigkeit jedes Ehegatten in der Verwaltung und Nutzung seines Vermögens". Nõuab naise ja mehe töö ühtlast hindamist seeläbi, et soetatud varandus saaks ühtlasemalt mõlema poolt e omanduseks. Pooldab (261) varandusvahekorradades uue süsteemi kujundamist, mille alusel valitseks varalahusus abielu kestel ühes osasaamise õigusega soetisest abielu lõppedes. Osasaamise õiguse soetisest võiks võtta vaid lahutusel ainusüüdlaseks nimetatud poolelt (262). Samal vaatekohal on Dr. Ernst Dronke (263).

Abielu kestel olgu varalahusua kindlalt läbi viidud. Ühiste asjade üle valitsetagu ühiselt.

On ühe abikaasa soetis suurem kui teise oma, siis pooli-
tatagu ülejääk (264). Lepingu põhjal võib nimetada te-
teatud varandusosasisid erivaranduseks, ja need sel teel
kaitste, "vor Schädigung durch Teilung" (265).

Nõuab omandus~~ühis~~use asendamist valitsemisühisu-
suga, mis oleks läbiviidav sel teel, et abikaasad
vaid ühiselt võiksid ette võtta varanduslikes suhtes
õiguslist seisukorda muutvaid toiminguid (266), kus-
juures peaks jääama võimalus leppe alusel anda varan-
duslike valitsemise ühele abikaasale (267).

Ungaris, (268) abikaasad võivad astuda isekeskis
vamasugustesse varandusõiguslikkudesse vahekordadesse
kui iga teise isikuga; ainus kitsendus, - see ei tohi
olla vasturääkivuses abielu sihiga (mit dem Wesen der
Ehe). Naine omas korraldusõiguses varanduse suhtes on
vaba; tühised~~non~~ lepingud, mis kinnitavad vastupidist
(269). Varavalitsemise ta võib aga üle anda kas osa-
liselt või tervena mehele (270), mil puhul viimane võib
niikaua kui pole vastupidist korraldust, vara vabalt
kasutada abieluliseks otstarbeks.

Reformikatseid on mujalgi. 1909 a. moodustati

Rootsi, Taani, Norra perekonnaõiguse reformivõimalus —
 ta uurimiskomisjon, mille poolt välja töötatud libe-
 raalsemad printsiibid leidsid tunnustamist hiljem
 ka Islandis ja Soomes.

Rootsi abieluseadus, kuigi ei näe ette otseko-
 nest varalahusust, annab selle nõudmiseks võimaluse (271)

(Soome 1929 a. abieluseadus otsekohe rõhutab
 abikaasade üheõiguslust (272) Sel alusel ka seaduses
 on järjekindlalt läbi viidud "abikaasa" nimetus selle
 asemel et kõneleda eraldi naise ja mehe õiguslisest
 olukorrast.

Art. 34 määrab, et abikaasale kuulub varandus,
 mida ta omab abielu sõlmimisel ja mida ta saab abi-
 elu ajal. Oma "naitumisosa" põhjal teise abikaasa
 varanduse suhtes varajagamisel saavad ellujäänud
 abikaasa ja surnud abikaasa pärijad, või kumbkiabi-
 kaasa poole abikaasade varanduse puhasvarast (273).

Võlgade eest, mis tehtud enne abiellumist,
 vastutab kumbki pool ise; perekonna üldülevalpidami-
 seks tehtud võlgade eest on vastutus solidaarne (274).

Ei tahaks liiga kõrvale kalduda naabermaade
 seadustikkudesse. Kuid ometi tuleks nendega arves-

tada selles mõttes et avaldavad meiegi seadustele, või vähemalt meie nõudeile seaduste sisu suhtes mõju.

Naiskongressi protesti tulemusena oli ülemaaline allkirjade kogumine eelnõu vastu. Allkirje kogunes üle 30000. Nähtav rahulolematuus uue kavaga sundis 1932 aasta kevadel kohtu-siseministri kokku kutsuma nõupidamise, millest võttis osa 32 esindajat-õigusteadlast. Kaaluti põhjalikumalt perekonna seaduse muutmise vajadust ja nende muudatuste iseloomu, ning võeti vastu rida resolutsioone. Seejuures kuuldavasti pooldati abikaasade varavahekordades normaalsüsteemina varalahusust ühes osasamise õigusega abielu kestel soetatud vara, suhtes, nagu see on maksev Ungaris.

L õ p p s õ n a .

Tehes lõpuks väikese kokkuvõtte eel-
pooltoodust, näeme, et kuigi esimesel pilgul
Eestis abikaasade varavahekordade areng pakub
väga kirju pildi, siis lähemal vaatlemisel
selgub, et see on vaid süsteemide rohkus mis
ta nii kirjuks teeb . Ja mitte põhimõte.
Põhimõttelisi erinevusi on ainult väheseid,
ja needki ühvardavad uue perekonnaseaduse väl-
jatöötamisel kaduda! Milline aga see tuleb,
seda peaks selguma lähemal ajal. Esialgul võib
vaid teha oletusi, ja need oletused sunnivad
meid vaatama naabermaile, ja esijoones Ungarisse

M A R E M M A R K U S E D I

E.V. H
TARTU ÜLIKOOL
OIGUSTEADUSKON2 juul 1932
"kell 10hoo"№
TARTU

- I. Žurnal zakohodat. lk. E73-I85
2. Bunge, lk. 4.
3. " " 3.
4. EGR 26
5. EGR 30.
6. EGR 37.
7. EGR 39.
8. B 7.
9. EGR 15.
10. EGR 16.
11. EGR 17.
12. Bunge, Geschichte....
13. Kuigi oleks õigem tarvitada "kaasavara" pro "Aussteuer", siis ometi tarvitame seda edespidi "Mitgabe" suhtes, kuna see, kuigi mitte juriidiliselt hea, on ometi rahvapärased, või õigemini, igapäevased. "Aussteuer"i mõistet tõlgime sõnaga "väimed" mis tuletaks meele "väimevaka valmistamisest".
14. BI3.
15. B I3-I4 ja EGR 57
16. EGR 44.

17. EGR 57 ja B 155.

18. B 155.

19. EGR 58.

20. EGR59.

21. EGR 66, ES I 381 ja BES art.16.

22. B 155

23. ibidem.

24. Sõnaline tõlge "hommikuand" või midagi taolist ei ole siin kohane kasutada seepärast, etnagu hiljem selgub, on "Morgengabe" mõistelt kahesugune, ja ainult üks neist, hommikul pärast pulmi antav, katab selle mõiste. Sellepärast on labi viidud "vastukingi" nimetus.

25. B 15 ja ~~ES~~ ES I 66.

26. EGR 86.

27. "lastega" ja "lasteta" all mõistame selles töös "beerbt" ja "unbeerbt". Need mõisted ei ole kujunenud ühtlaselt. Nii Eestimaa maaõigus mõistab lastega lese all naist, kes abielu kestel sünnitab lapse, või, olles mehe surms silmapilgul rase, sünnitab hiljem elusa lapse. Ei ole nõuetav et laps ka elama jääb. Liivimaa õigus sellevastu nõuab, et abielu kestel sündinud lastest või lastelastest abielu lõppedes oleks mõni elus, või lastelastest abielu

lõppedes oleks mõni elus või naine rase, ja sünnitab
hiljem lapse.

28. BI7.

29. EGR 86

30. B 135

31. EGR 86

32. EGR 57

33. EGR 58, ESI 384

34. EGR 57

35. EGR 60

36. E.S. I 384

37. EGR 60

38. E.S. I 381

39. EGR 50

40. Mehe varandus, nagu ütles Erdmänn
on alati viirandus, kuna ka sessab mehe va-
litsuse all. Sellegi. Lühimaa seade mäistal
mehe viiranduse all nähtavasti seda osa
tema varandusest, mis ei allu harilikunde
pärismis- ja võlavastutisnormidele naise kasuks.

41. E.S. I 394

42. E.S. I 395, BEB III, art. 27, 2

43. E.S. I 395

44. EGR 84 ja E.S. I 396.

45. E.S. I 396 -

46. BEB art. 23.

47. E. I. I 398

48. B. 13 ja 21

49. B 14

50. B 15

51. Ibidem

52. B 23

53. B 16

54. Ibidem

55. Næme sün, et on lake vüduol vana kama
 pohõnole, "nasciturus pro iam nato habetur, quoties
 de commodis eius agitur."

56. Vesturääkivana vobes lause, mode Bunge tar-
 vital lu. 19: "... rohl aber sind die nach Bestellung
 der Morgengabe ihr zugefallenen Vermögensstücke
 ihr auszuliefern" mille järele lase saab amet
 lubatud vastusand.

57. B 17

58. B 18-19

59. B 20

60. Ibidem

61. Ibidem

62. B 21

63. B 22

64. B 22

65. B 23

66. B 23

67. B 23

68. B 24

69. B 24

70. B 25

71. B 24

72. B 135

73. B 136

74. B 136

75. ibidem

76. B 137

77. ibidem

78. Selle vastu, et Riias just pärast ajal Ku-
 junes abikaasade varajamise mõiste, vaeleb
 Erdmann (EGR 37-39), kelle arvates ei ole õigus-
 allikates mingit tõendust sinuani reetunud syp-
 teeni muutmise kohta. Seduvalt koguni tõendust
 selle kohta, et abikaasade eestkoste kui ka
 mõlemi² poolle vahetepime varanduse vahel on
 olemas.

79. B 138

80. ibidem

81. B 139

82. EGR 40, B 139

83. B 214 ja liivi t. s. 1860 § 985.

84. B 14, EGR 28

85. EGR 41.

86. Livi tal. s. 1860, § 946.

87. — — — § 945, 946

88. B&F. art. 129.

89. Maximas iniquas sarnast petymeha esvi gnotamist
ei ole.

90. BES art 10

91. — art 11

92. — 12

93. — 41, 96

94. EGR 72

95. BES art 13

96. — art 79-82, 84, 93-95, a tei sed.

97. ESI 391

98. ESI 387

99. BES art 42

100. — a. 49

101. — a. 49

102. — 50

103. — 53

104. — 52

105. — milles Erdmann näeb „Eherentnap“ se =
gamst „pectum distale“ (E. S. 16.400)

106. art 33

107. — 34

108. - ~~BBS~~ art. 38
 109. - - 38
 110. - a. 56
 111. - E.S. I. 401.
 112. - art. 39
 113. - 39
 114. - art. III, 112
 115. - BBS 42, 49
 116. - 41, 43, 45
 117. - 52
 118. - 31
 119. - 52, 59
 120. - E.S. I 412
 121. - E.S. I 412
 122. - 77
 123. - 53
 124. - Newzow, ln. 7
 125. - E.S. I 414
 126. - BBS. 58
 127. - art. 55
 128. - - 57
 129. - - 56
 130. - E.S. I 418 - 419
 131. - art. 47.

132. - 47, 59

133 - art. 64, 60

134. - G.S. \bar{I} 423

135 - art. 61

136 - - 62

137 - art. 51

138 - art 63

139 - G.S. \bar{I} 427

140. - art. 25.

141. - art. 106

142. - - 52

143. - - 101

144. - - 101

145. - - 100

146. - G.S. \bar{I} 432

147 - art. 105

148. - - 107

149. - G.S. \bar{I} 436

150. - art. 101

151. - - 100

152. - art. 84

153 - - 83

154. - Praevis nōnal „ähisles ostmiser.“
 otsexhest „Mitcontrahierung des Karfs durch die
 Zhebran,“ „a mitte ainult ostu abulu kestvusel.

155 - - 1885 art. 87.

156 - B&S art. 82
 157 - - 85
 158 - - 86
 159 - - 90
 160 - - 92
 161 - - 89
 162 - - 86
 163 - B.S. I 450
 164 - art. 67, 68, 69.

165 - - 71
 166 - art. ~~70~~ 70
 167 - art 109
 168 - 72
 169 - 75
 170 - 78
 171 - 117
 172 - 118
 173 - 120
 174 - 120
 175 - 121
 176 - 126
 177 - B&S art. 123; B.S. I en. 464.
 178 - art. 124
 179 - - 128
 180 - art. 1742.

- 181) - E.S. III ln. 28
- 182) B&S aut. 1769
- 183) - 1768
- 184) - 1743
- 185) - 1744
- 186) - 1745
- 187) - 1746
- 188) - 1747
- 189) - 1714, 1716
- 190 - 1712
- 191 - 1721
- 192 - 1722
- 193 - 1728
- 194 - 1734
- 195 - 1735
- 196 - 1757
- 197 - 1756
- 198 - 1758
- 199 - 1752, 1753
- 200 - 1759
- 201 - E.S. III ln. 46
- 202 - B&S aut. 1759, 1760, 1761
- 203 - 1765
- 204 - 1750, 1764.

- 205 - BGS art. 1750 81
- 206 - ~~1750~~ 1820
- 207 - 1819
- 208 - 1821
- 209 - 1822
- 210 - 1823
- 211 - G. S. III 69; BGS art 287, 1832
- 212 - BGS art 1830.
- 213 - 1831
- 214 - 1832
- 215 - 1833
- 216 - 1834
- 217 - 1839
- 218 - G. S. III. 676.
- 219 - BGS art. 1844
- 220 - 1838-1840
- 221 - 1838
- 222 - 1845, 1849, 1851.
- 223 - 1854
- 224 - 1857
- 225 - el ole p̄ajeltokult manser mehe nohtar
- 226 - BGS art 1858
- 227 - 1859
- 228 - G. S. III 79-80.

- 229 - BSS ant. 1835
 230 - 1837
 231 - 1843
 232 - 1856
 233 - 1801-1803
 234 - 1813
 235 - 1814
 236 - 1808
 237 - 1816
 238 - 1818
 239 - Eelster § 367
 240 - Eel. § 361¹
 241 - Eel. § 362
 242 - Eelster § 379²
 243 - — § 381¹
 244 - — § 382
 245 - — § 395¹
 246 - — § 397
 247 - Kus nōusale rajaltne.
 248 - Eelster § 397¹
 249 - — § 400²
 250 - — § 405
 251 - — § 408¹
 252 - — § 410.

253	-	Einw. § 410	
254	-	§ 415	
255	-	421	
256	-	420	
257	-	430	
258	-	433	
259	-	413	
260	-	Verhandlungen d. 36-jährig. I.	lk. 568
261	-	" "	lk. 569
262	-		572
263	-		606
264	-	lk. 573	
265	-	lk. 574	
266	-	579	
267	-	581	
268	-	Gesetzentwurf für Ungen	§ 35
269	-	" "	§ 36
270	-	" "	§ 37
271	-	Rector abeluseadus	pc 9 §§ 1, 2
272	-	Isome abeluseadus	§ 31
273	-	" "	§ 35
274	-	" "	§ 52

AUHINNATÖÖ
370 373

TU RAAMATUKOGU

1 0300 01155817 0